

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 44/2001 vp

Hallituksen esitys laeiksi kansaneläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä lokakuuta 2001 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi kansaneläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 151/2001 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä seuraavat lakialoitteet:

— lakialoitteen laiksi kansaneläkelain muuttamisesta (LA 193/2000 vp — Jaana Ylä-Mononen /kesk), joka on lähetetty valiokuntaan 22 päivänä helmikuuta 2001,

— lakialoitteen laiksi kansaneläkelain muuttamisesta (LA 50/2001 vp — Niilo Keränen /kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 5 päivänä kesäkuuta 2001 ja

— lakialoitteen laiksi kansaneläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (LA 118/2001 vp — Liisa Hyssälä /kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 2 päivänä lokakuuta 2001.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Juha Rossi, sosiaali- ja terveysministeriö
- etuuspäällikkö Marja Ikonen, Kansaneläkelaitos.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansaneläkelakia siten, että vuoden 2002 alusta voitaisiin myöntää uusia kansaneläkkeen lapsikorotuksia. Lapsikorotuksen määrä olisi 17,66 euroa kuukaudessa kutakin lapsikorotukseen oikeutettua alle 16-vuotiasta lasta kohti. Määrä vastaisi vuoden 2001 kansaneläkeindeksin tasoa ja sitä tarkistettaisiin kansaneläkeindeksin muutosta vastaavasti.

Kansaneläkkeen lapsikorotusta ei otettaisi tulona huomioon eläkkeensaajien asumistukea määrättäessä eikä myöskään lasten päivähoitomaksuja määrättäessä. Tältä osin ehdotetaan muutettavaksi eläkkeensaajien asumistukilakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia.

Esitys liittyy vuoden 2002 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002.

Lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 193/2000 vp ehdotetaan, että kansaneläkkeen saajalle maksettaisiin hänen kanssaan samassa taloudessa elävästä alle 18-vuotiaasta lapsesta lapsikorotusta 3 300 markkaa vuodessa lasta kohden.

Lakialoitteessa LA 50/2001 vp ehdotetaan, että kansaneläkkeen saajalle maksettaisiin hä-

nen huollettavanaan olevasta alle 18-vuotiaasta lapsesta lapsikorotusta 1 442 markkaa vuodessa lasta kohden.

Lakialoitteessa LA 118/2001 vp ehdotetaan, että kansaneläkkeen saajalle maksettaisiin hänen huollettavanaan olevasta alle 18-vuotiaasta lapsesta kansaneläkkeen lapsikorotusta, jonka suuruus olisi 30 euroa kuukaudessa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT**Yleisperustelut**

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Kansaneläkkeen lapsikorotusta maksettiin vuoden 1995 loppuun kaikille kansaneläkettä saaville, joilla oli huollettavanaan alle 16-vuotias lapsi. Kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistuksen yhteydessä kansaneläkkeestä poistettiin pohjaosa. Tähän liittyen uusia kansaneläkkeen lapsikorotuksia ei ole enää myönnetty vuodesta 1996 lähtien. Myös maksussa olevien lapsikorotusten määrää on asteittain alennettu.

Eduskunnan hyväksyessä kansaneläkkeen tasokorotusta ja pohjaosan maksamisen lakkaamista koskevan kansaneläkelain muutoksen (HE 154/2000 vp) joulukuussa 2000 suojattiin lain voimaantulosäännöksellä lapsikorotuksen maksaminen vielä sellaisille henkilöille, joille ei pohjaosan poistamisen jälkeen makseta enää kansaneläkettä, mutta joille lapsikorotukset vielä olivat maksussa. Vuonna 2001 lapsikorotusta on maksettu 105 mk kuukaudessa lasta kohden. Edellä mainitun esityksen hyväksymisen yhteydessä eduskunta edellytti, että hallitus selvittää pikaisesti perusteet, joiden mukaan myönnetään lapsikorotukset myös muille eläkkeensaajille, joilla on huollettavanaan alle 16-vuotiaita lapsia, ja antaa tämän toteuttamiseksi tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2002 talousarvion yhteydessä.

Hallitus on valmistellut esityksen lapsikorotuksen palauttamisesta lähtien siitä, että lapsikorotus palautetaan vain kansaneläkettä saaville sen suuruisena, kuin se on maksussa vuonna 2001. Valiokunta pitää kuitenkin tarpeellisenä, että lapsikorotus eduskunnan lausuman mukaisesti myönnetään kansaneläkettä saavien ohella myös muille eläkkeensaajille, joilla on huollettavanaan alle 16-vuotiaita lapsia. Lapsikorotus on näin henkilön tuloista riippumaton etuus, joka voi tulla maksettavaksi myös molemmille lasta huoltaville samanaikaisesti.

Lapsikorotuksen maksaminen työeläkettä saaville merkitsee korotuksen maksamista noin 8 000 lapsesta vuodessa. Valiokunta toteaa, että valiokunnan ehdottama muutos ei merkitse määrärahojen osalta lisäystarvetta valtion vuoden 2002 talousarvioon, koska hallituksen esityksen toteuttamiseen varatut määrärahat saadun selvityksen mukaan riittävät myös valiokunnan ehdottaman muutoksen aiheuttamien kustannusten kattamiseen.

Yksityiskohtaiset perustelut

Valiokunta ehdottaa muutosta hallituksen esitykseen sisältyvän kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain 29 §:ään. Pykälässä säädettäisiin kansaneläkettä saavan lapsikorotuksen sijasta eläkkeensaajan lapsikorotuksesta. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa luetellaan eläkkeet, joita saaville lapsikorotusta maksetaan. Pykälän 2—6 momentit siirtyvät näin 3—7 momenteiksi.

Aloitteet

Hallituksen esitys ja valiokunnan ehdotus poikkeavat siitä, mitä valiokunnan käsiteltävinä olevissa lakialoitteissa ehdotetaan, joten valiokunta ehdottaa lakialoitteet hylättäviksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään hallituksen esityksen mukaisena paitsi 29 § muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus) ja

että lakialoitteet LA 193/2000 vp, LA 50/2001 vp ja LA 118/2001 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotus

3 b luku

Lapsikorotus ja hoitotuki

29 §

Jos eläkkeensaajan tai hänen puolisonsa 16 vuotta nuorempi lapsi elää samassa taloudessa eläkkeensaajan kanssa tai jos eläkkeensaaja muutoin vastaa muualla asuvan lapsensa toimeentulosta, eläkkeeseen maksetaan lapsikorotus.

Lapsikorotusta maksetaan 1 momentissa tarkoitetulle eläkkeensaajalle, joka saa

1) kansaneläkettä;

2) työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien mukaista tai muuta vastaavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa täyttä työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä, työttömyyseläkettä, vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä;

3) täyden työkyvyttömyyden perusteella myönnettyä lakisääteisen tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutusta koskevien eri lakien tai sotilasvammalain mukaista jatkuvaa tapaturmaeläkettä, elinkorkoa, työkyvyttömyyseläkettä tai sellaista ansionmenetyksen korvausta, jota maksetaan, kun liikennevahingon sattumisesta on kulunut vuosi. (Uusi)

Eläkkeensaajan lapsena pidetään myös hänen luonaan asuvaa lastensuojelulain (683/1983) 41 §:ssä tarkoitettua lasta.

Eläkkeensaajan katsotaan vastaavan lapsensa toimeentulosta 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, kun hänellä on kustannuksia lapsensa toimeentulosta vähintään elatusturvalain (671/1998) 7 §:n 1 momentin mukaisen elatus-tuen määrä.

(5—7 mom. kuten HE:n 4—6 mom.)

StVM 44/2001 vp — HE 151/2001 vp

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Marjatta Vehkaoja /sd	Pehr Löf /r
vpj.	Timo Ihamäki /kok	Juha Rehula /kesk (osittain)
jäs.	Eero Akaan-Penttilä /kok	Päivi Räsänen /kd
	Merikukka Forsius /vihr	Sari Sarkomaa /kok (osittain)
	Tuula Haatainen /sd	Arto Seppälä /sd
	Inkeri Kerola /kesk	Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
	Niilo Keränen /kesk (osittain)	Raija Vahasalo /kok (osittain)
	Valto Koski /sd	Jaana Ylä-Mononen /kesk.
	Marjaana Koskinen /sd (osittain)	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE

Perustelut

Aiemman kansaneläkejärjestelmän mukaan kansaneläkkeensaajalla oli oikeus saada eläkkeeseen lapsikorotus, jos hänellä oli huollettavanaan alle 16-vuotias lapsi tai lapsia. Korotus maksettiin jokaisesta tämänikäisestä lapsesta ja molemmille puolisoille erikseen, mikäli molemmat olivat kansaneläkkeensaajia. Vuonna 1995, jolloin korotus vielä maksettiin, sen suuruus oli 262 mk kuukaudessa. Tuolloin kansaneläkkeensaajilla oli noin 30 000 alle 16-vuotiasta lasta.

Hallituksen esitys HE 119/1995 vp perusteli lapsikorotusten poistoa säästösyillä. Hautausavustusten, lapsikorotusten ja puolisolien poistolla laskettiin säästettävän 35 miljoonaa markkaa vuodessa. Lain 1491/1995 tultua voimaan 1.1.1996 uusia lapsikorotuksia ei enää ole myönnetty ja voimassa olleita lapsikorotuksia on vuosittain leikattu niin, että tänä vuonna lapsikorotuksen suuruus on 105 mk. Nyt käsittelyssä olevalla esityksellä lapsikorotukset otetaan uudelleen käyttöön, mutta vain leikatun suuruisina.

Ne kansaneläkkeensaajat, joilla on alaikäisiä lapsia, ovat yleensä korkeintaan hyvin pientä työeläkettä saavia, jotka ovat joutuneet työkyvyttömiksi suhteellisen nuorella iällä ilman, että merkittävää työeläke-etuutta olisi ehtinyt kertyä. Nuorena alkavan eläkkeen merkittävin syy ovat mielenterveysongelmat, jotka jo sinänsä vaikeuttavat normaalia elämää eläkeläisenä. Kun tähän tulee lisänä lasten huoltamisesta aiheutuvat taloudelliset vaikeudet, olisi kohtuullista, että laman aikana tehty säästö päätös voitaisiin korjata. Samoihin aikoihin leikattuja lapsilisiä tai lasten kotihoidon tukea ei myöskään ole korjattu, mikä vain korostaa niiden lapsiperheiden syrjäytymisuhan alaista asemaa, joiden

huoltaja tai huoltajat ovat kansaneläkkeellä. Nykyisin ei enää myöskään päde se vanhoissa laeissa aikanaan omaksuttu käytäntö, että jo 16 vuotta täyttäneet nuoret osallistuvat työelämässä itsensä huoltamiseen, vaan nuoret ovat mitä suurimmassa määrin taloudellisesti vanhempiensa huollettavia ainakin 18:nteen ikävuoteensa saakka.

Hallitus esittää, että lapsikorotukset otettaisiin uudelleen käyttöön. Esitetty lapsikorotuksen suuruus ei kuitenkaan ole riittävä, ja siksi esitämme, että korotus olisi hallituksen esittämää 17,66 euroa suurempi eli 30 euroa (178,37 mk) kuukaudessa jokaisesta huollettavasta alle 18-vuotiaasta lapsesta. Tavoitteena tulisi olla, että lapsikorotusta jatkossa parannettaisiin vuonna 1996 tehtyjä leikkauksia edeltävälle tasolle.

Aiempi 16 vuoden ikäraja ehdotetaan muutettavaksi 18 vuoteen siitä syystä, että vain harva 17—18-vuotias on nykyisin työelämässä; lähes kaikki käyvät koulua tai opiskelevat ja ovat siten pääasiassa vanhempiensa taloudellisen huollon varassa. Myös tämänikäisen nuoren kulutus on suuri, kuten mm. lapsilisätyöryhmä vuoden 2001 alussa on todennut.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muutattomina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin mietinnön mukaisena paitsi 29 § muutettuna seuraavasti (Vastalauseen muutosehdotus):

Vastalauseen muutosehdotus

3 b luku

Lapsikorotus ja hoitotuki

29 §

Jos eläkkeensaajan tai hänen puolisonsa *18 vuotta* nuorempi lapsi elää samassa taloudessa eläkkeensaajan kanssa tai jos eläkkeensaaja

muutoin vastaa muualla asuvan lapsensa toimeentulosta, eläkkeeseen maksetaan lapsikorotus.

(2—4 mom. kuten StVM)

Lapsikorotuksen määrä on kutakin edellä sanottua lasta kohden *30 euroa* kuukaudessa.

(6 ja 7 mom. kuten StVM)

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 2001

Juha Rehula /kesk
Inkeri Kerola /kesk
Niilo Keränen /kesk

Päivi Räsänen /kd
Jaana Ylä-Mononen /kesk